

niť nárok na úpravu arendovného (arg. § 3 a analogia § 9 konk. por.).

VI.

Predpisy vl. nar. č. 168/1936 platia i o podárende (§ 12). Arendátor bude sa môcť, pravda, domáhať úpravy arendovného len na arendátorovi (Sb. n. s. 14124) a pre posúdenie jeho nároku bude nerozhodné, či arendátor sám má nárok na sníženie arendovného.

JUDr. Ladislav Jakobovič, adv. osnovník:

O niektorých „súkromnoprávných“ nárokoch odvodených z verejnoprávneho pomeru sociálneho poistenia.

V článku dr. Imricha Gombaiho, uverejnenom pod názvom »O ručení nástupcu v podniku za predchodcovu nemocenské príspevky« v Právnom Obzore čís. 4—5, z roku 1936 pod čís. 12. a 13, boly dotknuté niektoré nároky vzniklé z pomeru podstatne verejnoprávneho, uplatňované voči nositeľom sociálneho poistenia u riadnych súdov.

Tento článok v dôsledku vymedzenosti témy len povšečne sa zaoberá s nadhodnými otázkami a samozrejme ani neuvádza všetky typy podobných žalôb.

Ako osnovník v sídle okresnej nemocenskej poisťovne, ktorej obvod rozprestiera sa na 9 polit. okresov, mal som možnosť zistiť, že v praxi prichádza celý rad podobných žalôb rôzeho typu.

Tieto žaloby bolo by možné rozdeliť podľa druhu do týchto skupín:

1. žaloby o zrušenie exekúcie podľa § 30 exek. zák. či už z toho dôvodu, že pôvodný výmer bol administratívnou cestou zrušený (úplne alebo čiastočne), či už preto, že pohľadávka bola splatená,

2. žaloby o vrátenie preplatku v dôsledku zrušenia výmeru administratívnym úradom (resp. najv. správnym súdom) bez ohľadu na to, či správny úrad už nariadil vrátenie preplatku, či ešte nie, — v praxi podávané najčastejšie ako *condictio sine causa* v užšom slova smysle,

3. žaloby o náhradu útrat úspešného administratívneho pokračovania, za ktorého výmer bol zrušený, — v praxi nazývané prevážne »žalobou o náhradu výmerom spôsobenej škody«,

4. žaloby určovacie, že niet poisťnej povinnosti, — žaloby o prehlásenie uzavrených dohôd za neplatné a žaloby o vrátenie zaplatených príspevkov, — *conditiones indebiti*.

Spoločné je u všetkých typov, že tieto žaloby vychádzajú z pomeru v podstate verejnoprávneho, akým je bezosporné pomer medzi zamestnávateľom na jednej, a nositeľom sociálneho poistenia na druhej strane.

Otázkou je teda, či možno nárok, ktorý by prípadne mohol byť označený už za nárok súkromnoprávny, uplatniť u riadneho súdu, keď jeho pôvod siaha do sféry práva verejného, — či nie?

Súdna prax v tomto smere nie je ešte natoľko ustálená, že by sa mohol ňou praktický právnik bezpečne riadiť, takže stále sa množia — ako som shľadal — prípady, že sa podávajú podobné žaloby u riadnych súdov.

Pri riešení otázky prípustnosti poradu práva je potrebné podrobne rozobrať každý uvedený typ žalôb až do základu, a nemožno spoľahnúť sa na označenie žaloby, ktoré by prípadne nasvedčovalo tomu, že ide vskutku o žalobu openú o súkromnoprávny titul.

Ad 1. žaloba o zrušenie exekúcie:

Ako bolo správne uvedené pod čís. 13 cit. článku dr. Gombaiho, žaloba o zrušenie exekúcie nie je prípustná, keď bol záručný platebný výmer nositeľa soc. poistenia právoplatne zrušený a vzdor tomu nositeľ poistenia zdráha sa zrušiť exekúciu (Curia 3331/907, Úr. sb. 125, 1274).

Samozrejme je, že to isté platí i vtedy, keď nejde o záručný platebný výmer, ale o riadny »priamy« platebný výmer, vydaný proti zamestnávateľovi.

Tento názor treba odôvodniť:

1. tým, že súdy nie sú vôbec oprávnené preskúmať výmery nositeľov poistenia po stránke obsahovej, ale skúmacie právo súdov je obmedzené len na to, aby bolo zistené, či výmer obsahuje doložku vykonateľnosti (§ 175 zák. čís. 221/1924 vo znení vyhlášky čís. 189/34) či nie. — Srovnaj Sb. s. n. 9692, 10502, 11174, 11195, 11257, 12646.

Toto obmedzenie skúmacieho práva vzťahuje sa nielen na povolenie exekúcie, ale súdy ani neskoršie nemôžu sa zabývať obsahom výmeru,

2. samým textom § 39 zák. čl. LIV/1912, ktorý upravuje znenie § 30 exek. zák. a ktorý pripúšťa žalobu o zrušenie exekúcie jedine v týchto, taxatívne uvedených prípadoch:

- a) keď ide o exekúciu založenú na súdne rozhodnutie,
- b) na súdne pokonanie,
- c) na verejnonotársku listinu.

Srovnaj rozh. Curia 3331/1907.

Keď teda žaloba dľa § 30 ex. zák. nie je prípustná, zostáva ďalej otázkou zrušenie exekúcie podľa analógie § 28 ex. zák.

Dr. Gombai vo svojom uvedenom článku pod čís. 13. zastáva názor, že žaloba o zrušenie exekúcie podľa § 30. ex. zák. síce nie je prípustná, ale exekučný súd dľa analógie § 28 ex. zák. môže exekúciu zrušiť.

K tomuto názoru nemôžem sa prikloniť z dôvodu vyššie pod 1. uvedeného, — ďalej ani preto, lebo § 38 zák. čl. LIV/1912 upravujúci text § 28 exek. zák. za podmienku obmedzenia exekúcie uvádza, aby dlžník »verejnou listinou dokázal, že rozhodnutie, na základe ktorého bola exekúcia povolená, bolo právoplatným rozhodnutím súdnym zmenené, platnosti zbavené alebo obmedzené«.

Podľa toho dlžník len vtedy by mohol na základe tohoto § žiadať zrušenie exekúcie, keby predložil súdne rozhodnutie, ktoré zmenilo atď. platebný výmer. — Keďže však platebné výmery dľa § 239 zák. čís. 221/1924 preskúmajú administratívne úrady, sotva bude možné predložiť súdne rozhodnutie o zrušení atď. výmeru. — V krajnom prípade by sa mohlo jednať jedine o to, žeby rozhodnutie najvyššieho správneho súdu bolo považované tiež za »súdne rozhodnutie« v smysle § 28 exek. zák. ačkoľvek je bezpochybné, že cit. ustanovenie nemyslí na najvyšší správny súd.

K tomu je treba ešte poznamenať, že § 28 ex. zák. hovorí len o obmedzení alebo odklade exekúcie a nie o zrušení.

»V našom práve (sc. slovenskom) nemá ustanovenia obdobného § 40 ex. por. rak. podľa ktorého možno zrušiť exekúciu pre uspokojenie vymáhaného nároku na základe púheho návrhu dlžníka usnesením; zrušenia exekúcie možno dosiahnuť len rozsudkom na základe žaloby podľa § 39. zák. čl. LIV/1912« hovorí dr. Kármán v II. vyd. Exekučného zákona za § 30 ex. zák. str. 46.

Toto stanovisko je úplne správne.

Je síce pravda, že súdna prax — bez zákonného predpisu — zavádza i u nás inštitúciu »zrušenia exekúcie na návrh dlžníka« podľa analógie § 40 rak. ex. por. a súdy vydávajú »vyzvanie k vyjadreniu sa o zrušovacom návrhu« (vzorka 854) a ukladajú »prepadnú lehotu« 8 dní pod následkami zrušenia exekúcie.

Keďže tento spôsob zrušovania exekúcie nie je u nás nikde uzákonený, uvedenú lehotu nemožno považovať za lehotu prepadnú; a nielen

vtedy, keď ide o exekúciu na základe administratívnych výmerov, ale vôbec, nemožno pre nepodanie vyjadrenia exekúciu zrušovať.

Súdom ukladaná lehota 8 dní vo vzorke 854 môže byť jedine lehotou sudcovskou, nikdy nie zákonnou, ktorej bezvýsledné vypršanie by mohlo mať za následok právne následky pre meškajúceho.

V dôsledku toho nemožno užiť ani odst. 3. § 28 ex. zák. o náhrade škody spôsobenej predchádzajúcou a dľa § 28 ex. zák. zrušenou exekúciou.

Ohľadom ostatných žalôb uvedených pod 2—4 v otázke prípustnosti poradu práva dôležitou generálnou smernicou je rozhodnutie Kompetenčného senátu v zbierke Bohuslav VII/22 — o ktorom nižšie pohoovoríme — ďalej: rozhodnutie najvyššieho súdu, ktorým bolo vyrieknuté, že: »Pre povahu pomeru, či je pomerom súkromnoprávnym či verejnoprávnym, rozhoduje, či v danom prípade vystupuje jednotlivec na jednej a verejnoprávny sväz na druhej strane na rovnjej pôde zákona ako rovnoprávne subjekty, pre ktoré neprichádza v úvahu príslušnosť jednotlivca k verejnoprávnemu sväzu, a či jedná sa o právny vzťah jednotlivca k tomuto sväzu« (vide Dr. Rouček—Dr. Sedláček: Komentár k ob. zák. obč. diel I. sošit 1. strana 79, rozh. a/1),

ako aj rozhodnutia Vážný 4005 a 5398 (v cit. Komentári str. 72, 5—6 riadok shora), ktorým najv. súd vyslovil, že súdy nie sú oprávnené zabývať sa otázkou povinnosti k sociálnemu poisteniu.

Vychádzajúc z tohoto stanoviska najvyšších súdnych stolíc čo do jednotlivostí treba uviesť toto:

Ad 2. žaloby o vrátenie preplatkov:

Povinnosť k sociálnemu poisteniu, a tak i povinnosť platiť poistné príspevky, je povinnosťou verejného práva, a nestáva sa vecou súkromnoprávnou ani vtedy, keď žaloba smeruje o vrátenie toho, čo bolo z verejnoprávneho titulu — ač bezzákladne — plnené.

Riešenie tejto otázky môže sa stať jedine administratívnym pokračovaním dľa §§ 174 odst. 3, 189 a 239 zák. čís. 221/1924 v znení vyhl. čís. 189/1934.

Je ľahostajné pre povahu nároku, a tak i pre otázku prípustnosti poradu práva, či administratívny úrad dľa odst. 3 § 174 cit. zák. už rozhodol o vrátení preplatkov, či nie.

Keďže rozhodovanie o vrátení preplatkov je upravené samým zákonom čís. 221/1924 v §§ 174 odst. 3, 189, a 239 cit. zák. výslovne prikazuje rozhodovanie o veciach soc. poistenia úradom administratívnym, s ohľadom na ustanovenie § 96. Ústavnej listiny riadne súdy nemôžu zasiahnuť do sféry práva verejného v tejto otázke.

Správne vyslovil tedy vrchný súd v K. svojím rozhodnutím R IX 45/35 — osvojivší si najprv stanovisko najv. súdu Rv I 1070/28, Rv I 640/28 a iné — že »vrátenie preplatku je len rubom základnej otázky, jestli tu preplatok je, a táto otázka nepremeňuje sa v otázku súkromnoprávnu tým, že žiada sa o jeho vrátenie« a že »nárok na vrátenie toho, že neprávom bolo plnené z verejnoprávneho titulu je rovněž nárokom verejnoprávnym a porad práva civilného nie je prípustný«, — ďalej že »je právnym pravidlom, že nároky pochádzajúce z verejnoprávneho pomeru môžu byť uplatňované pred súdom len vtedy, jestli zvláštny zákon taký nárok odkazuje na porad práva; ohľadom žalobného nároku (sc. vrátenie preplatku) však takého zákona niet, a preto je správny výrok, že jestvuie sporu prekážajúca okolnosť dľa bodu 1. § 180 Osp.«

Podobný názor je vyslovený i v rozhodnutiach najv. súdu Úr. sb. 1024 ohľadom príspevkov soc. poistenia a Úr. sb. 274 ohľadne preplatkov daňových.

Keď je teda vylúčený porad práva tam, kde k tomu povolaná administratívna vrchnosť už vyslovila povinnosť vrátiť preplatok, tým menej možno hovoriť o prípustnosti poradu práva v tých prípadoch, kde administratívny úrad o povinnosti vrátenia vôbec nerozhodoval.

Z podaných žalôb je vidieť, že niektorý zamestnávateľ-žalobník snaží sa obísť stanovisko najvyššieho súdu a stanovisko § 180 čís. 1. Osp. tým spôsobom, že za základ svojej žaloby o vrátenie preplatku neuvádza tento pravý, skutočný základ, ale žiada platenie z titulu náhrady škody. Niekde sa to i podarilo (viď rozh. kraj. súdu v K. R IX 147/34).

Nehľadiac na vyššie cit. rozhodnutia najvyšších stolíc s týmto názorom (náhrada škody) nemožno súhlasiť už ani z toho dôvodu, lebo dľa stálej súdnej praxi v spojitosti s § 129 bod 3. Osp. netreba, aby žalobca uplatňované právo formálne pomenoval, — aké právo uplatňuje, treba vyvodiť z celého obsahu žaloby, a preto právnym základom žalobného nároku nie je žalobníkov názor na právotvorné skutočnosti, ale tieto skutočnosti a ich správne poňatie s hľadiska práva hmotného, ktoré právne posúdenie je vecou súdu (srovn. Úr. sb 1210, 111, 1344 a rozh. najv. súdu Rv III 164/34 Csehszl. jog 1935, čís. 43 str. 350).

Ad 3. žaloby o útraty úspešného administratívneho pokračovania.

Tieto žaloby uvádzajú prevažne v historiku asi toto: žalovaná poisťovňa nesprávnym výmerom, ktorý bol zrušený v administratívnom pokračovaní (aiebo najv. správ. súdom) zapríčinila mi škodu vo výške útrat administratívneho pokračovania.

Čo do skutočného právneho základu týchto žalôb, označených za kondikcie, treba uviesť to isté, čo bolo vyššie uvedené u žalôb pod 2. ku koncu.

Podľa toho však žaloba »o náhradu spôsobenej škody« v skutočnosti je žalobou o priznanie útrat administratívneho pokračovania.

Ani tento druh žalôb — dľa môjho názoru — nemožno úspešne podávať u riadnych súdov.

Podľa § 239 novel. zák. čís. 221/1924 o opravných prostriedkoch podaných proti výmerom rozhodujú politiké úrady.

Akékoľvek útraty — vzniklé buď u riadnych súdov alebo u administratívnych úradov — treba považovať za príslušenstvo hlavného predmetu, základného jednanja. — Ohľadne príslušenstva má byť rozhodnuté vždy spolu s vecou hlavnou. — Ťažko je zastávať názor, že by v otázke hlavnej bol povolaný rozhodovať úrad správny, kým v otázke príslušenstva riadny, civilný súd.

Tento názor javí sa byť tým menej prijateľným, lebo § 128. vlád. nar. čís. 8/1928 v odst. 1. ustanovuje, že každý účastník (strana) má niesť tie trovy, ktoré mu vznikly z pokračovania pred administratívnym úradom, — odst. 2. však predpisuje, že administratívna vrchnosť, ktorá rozhodovala v spornej otázke, rozhoduje tiež v otázke náhrady trov, dávok a prípadných útrat odborného a právneho zastupovania.

Vládne nariadenie o pokračovaní pred administratívnymi úradmi ukladá správny (administratívny) úradom, aby a pokiaľ zavazovali strany k náhrade útrat. — Nemožno teda tú istú otázku prenášať na porad práva civilného, a to s ohľadom na ustanovenie § 105 Ústavnej listiny a na § 1 zák. čís. 217/1925 ani preto, lebo dľa cit. § zák. čís. 217 ex. 1925 poradom práva ľzä sa dovoľávať nápravy proti výmeru administratívnych úradov len vtedy, ak rozhodol tento úrad o nároku súkromnoprávnom (srovn. Úr. sb. 41).

Ak strana, ktorá podáva administratívny opravný prostriedok, žiada o prisúdenie trov dľa § 128 vlád. nar. čís. 8/1928; administratívny úrad, ktorý rozhoduje vo veci samej, má rozhodnúť tiež o tejto otázke. — Keď však nerozhodol o nej, strana s tým mlčky súhlasila (trpela, aby administratívne rozhodnutie nadobudlo právnej moci), nemôže žiadať, aby riadny občiansky súd dopĺňoval administratívne rozhodnutie v otázke útrat svojím rozsudkom. — Strana, ktorá proti neúplnému administratívne výmeru nepodala opravného prostriedku, môže sa domáhať zmeny (resp. doplnenia), prípadne obnovou administratívneho pokračovania.

Ak strana žiadala prisúdenie trov v administratívnom pokračovaní, správny úrad však túto žiadosť i v konečnej inštancii zamietol, strana môže sa domáhať nápravy sťažnosťou na najvyšší správny súd.

Konečne, keď strana vôbec v správnom pokračovaní nežiadala prisúdenia útrat (tak tomu býva vo väčšine prípadov) nemožno tieto žiadať, ani dodatočne u riadnych súdov.

Neohladiac na uvedenú neprípustnosť poradu práva, tento nárok »o náhradu škody« i materiálneprávne by sotva obstál, lebo dľa § 161 nov. zák. čís. 221/1924 nemocenské poisťovne sú oprávnené vydávať výmery, takže použitie tohoto zákonom zaručeného práva ťažko by bolo možné kvalifikovať za »nedovolený« alebo »bezprávný« čin, ktorý by dľa nášho súkromného práva založil nárok na náhradu škody.

Ad 4. žaloby o stanovenie poisťnej povinnosti, — o prehlásenie o poisťnom uzavrených dohôd za neplatné a o vrátenie zaplatených (nie preplatených) príspevkov:

Ako už bolo uvedené, otázka sociálneho poistenia je otázkou verejného práva, a nie súkromnoprávnou.

Podľa platných predpisov (§ 239 novel. zák. čís. 221/1924) všetky sporné otázky vyplývajúce zo sociálneho poistenia dľa cit. zákona rieši administratívna vrchnosť a nie riadny súd, pokiaľ rozhodnutie niektorých otázok nie je výslovne prikázané riadnemu súdu.

Neprípustnosť poradu práva dľa čís. 1. § 180 Osp. trvá však i vtedy, keď nejde priamo o poisťnú povinnosť, ale i vtedy, keď ide o iné otázky sociálneho poistenia, ako je na pr. vrátenie preplatkov, vrátenie príspevkov, uplatnenie alebo zneplatnenie dohôd o poisťnom, prípadne riešenie otázky poisťnej povinnosti za účelom rozhodnutia, či je daný základ pre niektorú z uvedených žalôb.

Ohľadne tej otázky, pokiaľ môže byť predmetom rozhodovania súdu otázka poisťnej povinnosti, odkazujem na to, čo bolo uvedené vo všeobecnosti pred 2. typom žalôb.

Podrobne treba zabývať sa otázkou a povahou dohôd uzavrených o platení poisťných príspevkov, aby sme mohli riešiť preskúmateľnosť podobných dohôd riadnymi súdmi.

Najprv musíme riešiť, akú povahu má dohoda uzavrená medzi nositeľom sociálneho poistenia a medzi zamestnávateľom o platení poisťných príspevkov.

Najvyšší správny súd rozhodnutím, citovaným v Komentári dr. Roučka a dr. Sedláčka, diel I, sošit 1. na strane 82 pod b/3. vyriekol: »Smluva nezakladá iba záväzky súkromnoprávne. Ak je smluvou upravený pomer, ktorý bez tejto smluvy by bolo posudzovať dľa normy práva verejného, je i záväzok touto smluvou prevzatý rázu verejnoprávneho a vylúčený z kompetencie riadnych súdov«.

Kompetenčný senát svojím rozhodnutím Bohuslav VII/22 konfl. (citovaným na uvedenom mieste v Komentári pod b/1, 2) vyriekol, že: »Pre vnútornú podstatu nároku, či je nárokom súkromnoprávnym či verejnoprávnym, je rozhodné, či verejnoprávny sväz a jedinec, ocitnuvší sa v shľuku skutkových dejov nárok opodstatňujúcich, stáli druh proti druhovi v pomere súradnosti, či v pomere nadriadenosti a podriadenosti« a že »náhradný nárok vznesený z dôvodu, že nebolo verejnoprávnej povinnosti k plneniu, ktoré skutočne sa stalo, nestáva sa súkromnoprávnym nárokom tým, žeby tento nárok bolo možné formálne vmetiť i do rúcha súkromnoprávneho útvaru kondície«.

Vychádzajúc z uvedeného je treba zistiť, že pri sociálnom poistení stojí na jednej strane zamestnávateľ ako súkromná osoba, zatým čo na druhej strane vystupuje nositeľ sociálneho poistenia, verejnoprávna korporácia, ktorá dľa § 161 novel. zák. čís. 221/1924 je oprávnená vydávať výmery (platné verejnoprávne akty) a podľa § 175 cit. zák. je oprávnená vydávať obsahove nepreskúmateľné exekučné tituly.

Pomer medzi nositeľom poistenia a zamestnávateľom dľa toho je rozhodne pomerom verejnoprávnym, lebo o pomere súradnosti nemôže byť reči.

Smluva, pri ktorej dohodou strán namiesto dispozitívneho právneho predpisu, upravujúceho určitý pomer a majúceho povahu verejného práva, nastúpiť má iná, prípustná úprava: je smluvou verejnoprávnou.

Podľa toho teda dohoda medzi nositeľom sociálneho poistenia a zamestnávateľom o platení príspevkov je smluvou verejného práva.

Toto stanovisko zaujal i najvyšší súd vo svojom rozhodnutí R IV 326/31 Úr. sb. 850, dľa ktorého: »verejnoprávny záväzok, akým je povinnosť platiť príspevky sociálneho poistenia, nestráca úmluvou uzavrenou medzi vymáhajúcim úradom (nositeľom poistenia) a stranou o ich platení povahy verejnoprávnej, ktorá zabraňuje jeho uplatneniu u riadnych súdov«.

ako aj najvyšší správny súd v rozhodnutí čís. 19.660/30, dľa ktorého »dohoda uzavrená medzi nositeľom poistenia a zamestnávateľom ako dvojstranný verejnoprávny akt nemôže byť ani jednou stranou odvolaný, ani zrušený«.

Riadne súdy preto nebudú kompetentné vôbec rozhodovať o platnosti alebo neplatnosti podobných dohôd, ale každú spornú otázku i v tomto prípade bude musieť riešiť jedine správny úrad.

Potom je už len jednoduchým dôsledkom toho, čo bolo vyššie uvedené, že súdy nebudú môcť rozhodovať ani o žalobách o vrátenie príspevkov ako o *condictio indebiti*, lebo predtým by musel súd rozhodovať o tom, či dohoda verejného práva je platná, či trvá pomer a záväzok verejnoprávny, či nie.

K tomu však dľa nášho rozboru nie je povolaný.

Dr. Juraj Szalai, okr. sudca:

Zákonodarná technika v našich zákonoch.

I.

V československom právnom poriadku máme medzi mnohými inými zaujímavý predpis, ktorého si málo právnikov všíma. Je to usnesenie vlády zo dňa 13. a 20. apríla 1923. t. zv. »Smernice pro jednotnou techniku legislatívni«. Tieto smernice boli vydané vládou na návrh ministerstva unifikácie a sú záväzné pre jednotlivé ministerstvá pri zostavovaní osnov zákonov a vládnych nariadení.

Keď preskúmame naše zákonodarstvo od r. 1923, s uspokojením môžeme konštatovať, že predpisy tejto inštrukcie boli ministerstvami až do dnes väčšinou dodržiavané.

Táto inštrukcia obsahuje však predpisy len ohľadne zovňajšej formy zákonných predpisov a aj v tomto smere len základné zásady, ktoré často absolutne nedostačujú, ako na pr. že pre ten istý pojem treba používať toho istého právnického termínu, ďalej ako majú byť osnovy rozdelené v hlavy, §§, ako majú byť citované staré predpisy uhorské, atď.

Prečo však nebola vydaná nejaká inštrukcia o vnútornej zákonodarnéj technike? Odpoveď je krátka. Je síce pravda, že v právnej vede existuje a pestuje sa obor legislatívnej technológie (*nomopoietica*) a neškodilo by, keby naši zákonodarcovia trochu sa zahlbili do tejto disciplíny. (Pod slovom »zákonodarca« myslím ovšem nie formálneho zákonodarcu — Národné zhromaždenie alebo vládu —, ale toho, v rukách ktorého spočíva ťažká a zodpovedná práca osnovania zákonov.)

Správna formulácia zákonných predpisov vyžaduje totiž určité osobné schopnosti, ktoré sú absolútne nepostradateľné a bez ktorých je marné každé štúdium legislatívnej techniky. (Ba naopak: niekedy človek má dojem, že naši zákonodarcovia až zbytočne často používajú určité, čiste technické pomôcky (umelé) ako sú na pr. fikcia, negatívny spôsob vyjadrovania, priamy poukaz na *argumentum a contrario*, *praesumpcio*, atď.).